

CALISTRAT M. ATUDOREI

**PLANURILE AMERICII
PENTRU HEGEMONIA MONDIALĂ**

Studiu

*niciodată ponderea acestei combinații să pună în pericol libertățile sau procesele noastre democratice*¹⁸.

Rămâne să apreciem fiecare dintre noi dacă există într-adevăr acest „Sistem-Stabiliment, complex militar-industrial” de care Eisenhower, Kennedy și Trump au vorbit cu toată seriozitatea. Dar dacă această structură există, atunci cu siguranță are o agendă proprie a ambițiilor de interes global și care în niciun caz nu poate concepe ca Federația Rusă, de exemplu, să fie acceptată ca și partener. Dacă acest sistem global și ascuns există, el vrea toată puterea și va folosi toate vastele mijloace pe care le are la dispoziție pentru a o obține.

În orice caz, un lucru este evident: cei care conduc – mai mult sau mai puțin vizibil – Statele Unite urmăresc să obțină pe toate căile hegemonia mondială. Adică acel statut de putere în care nu mai este permisă existența vreunui rival semnificativ.

Ceea ce este îngrijorător este că în această cursă pentru supremația globală, administrația Statelor Unite a depășit adeseori – în opinia specialiștilor ale căror studii le-am prezentat – limitele stabilite pentru colaborarea internațională. Mai mult decât atât, aceste încălcări au devenit, în multe situații, flagrante și tind să se înscrie într-un adevărat pattern.

Adâncirea pe multiple planuri a tensiunilor pe care America le are cu numeroase țări din întreaga lume ne face să ne întrebăm dacă urmează o dominație în forță a Statelor Unite sau, dimpotrivă, vom reveni la o lume de relații multipolare de putere, o lume care să fie cu adevărat axată pe principii de cooperare și drept internațional.

¹⁸ Military-Industrial Complex Speech, Dwight D. Eisenhower, 17 ianuarie 1961, Yale Law School, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/eisenhower001.asp

CUPRINS

5	INTRODUCERE
11	DE CE O SUPERPUTERE ÎȘI DOREȘTE HEGEMONIA?
11	Realismul politic
16	Anarhia internațională
19	Planurile Americii și geopolitica
30	PRIMELE PRINCIPII POLITICE ALE STATELOR UNITE
30	Exceptionalismul american
34	Mentalitatea coloniștilor „civilizatori”
38	Doctrina Monroe
39	Corolarul Roosevelt
40	Principiul Wilsonian
42	Principii strategice înainte și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial
46	STRATEGIA AMERICII PENTRU RĂZBOIUL RECE

47	Fondarea rețelei de instituții globale
49	Planul Marshall și ascendența SUA asupra Europei
56	Doctrina Reagan
58	Teoria dominoului
61	Strategiile lui Zbigniew Brzezinski
67	Intervenții militare americane în timpul Războiului Rece
73	Intervenția în Coreea de Nord din 1950
75	Intervenția în Iran din 1953
77	Intervenția în Vietnam din 1955
79	Intervenția în Laos din 1964
82	Intervenția în Cuba din anii '60-'90
84	Intervenția în Nicaragua din anii '80
88	Intervenția în Irak din 1991
94	ARMATELE SECRETE ALE NATO ÎN EUROPA
99	Atentate teroriste operate de rețelele Stay-Behind
102	Deconspirarea rețelelor secrete ale NATO
110	Câteva documente oficiale
115	Anchetele din Italia
124	Asasinarea lui Aldo Moro
129	Legăturile Gladio cu loja masonică Propaganda Due
134	Reacția oficialilor din SUA și NATO

145	Semnificația cazului Gladio
148	CONTRABALANSAREA UNIUNII SOVIETICE
149	Strategia social-politică a URSS în anii '80
152	Consecințele reformelor lui Gorbaciov
156	Interpretări ale cauzelor destrămării Uniunii Sovietice
160	Războiul Rece ideologic
163	Promisiuni deșarte de colaborare
171	Originea Bolșevismului
181	PLANURI PENTRU A MENȚINE UNIPOLARITATEA
184	Proiectul pentru un Nou Secol American
191	Strategia atacului preventiv
194	Doctrina Bush
196	Doctrina Obama
199	Strategia de Apărare a SUA pentru anul 2018
202	Cursa rachetelor nucleare
205	Defensiv sau ofensiv?
207	Militarizarea spațiului
211	SUA are reguli diferite
214	Poziția Rusiei
217	EXTINDEREA NATO
223	Intervenția NATO din Iugoslavia
245	Criza din Ucraina și anexarea Crimeei

252 9/11 ȘI OFENSIVA ÎN ORIENTUL MIJLOCIU

- 258 Țintele Americii și sistemul petrodolar
- 263 Relevanța momentului 9/11
- 278 Intervenția în Irak din 2003
- 288 Intervenția în Libia din 2011
- 301 Intervenția în Siria din 2011-2018
- 318 Criza din Yemen și relația SUA cu Arabia Saudită
- 323 STATELE UNITE VERSUS RESTUL LUMII
- 323 Influența americană asupra instituțiilor internaționale
- 330 Standarde duble
- 337 Alianța SUA cu Israelul
- 351 SUA e percepută ca cea mai mare amenințare pentru pacea lumii
- 359 Democrația în Statele Unite
- 368 O viziune globală social-economică post-Război Rece
- 373 Retragerea SUA din acordul nuclear cu Iranul
- 378 Se preconizează un conflict economic între Statele Unite și Europa
- 384 Ideologia imperialistă a SUA
- 387 CONCLUZIE

declarațiile venite din partea Federației Ruse (considerată ca cel mai mare pericol pentru pacea și stabilitatea mondială), am oferit preponderent puncte de vedere din surse autorizate occidentale. Chiar și așa, analizele efectuate de experți de mare renume evidențiază o agendă globală clară și foarte determinată a politicii externe a Statelor Unite ale Americii, în sensul unui plan atent structurat și parțial deja implementat, ce vizează atingerea și menținerea hegemoniei pe plan mondial.

DE CE O SUPERPUTERE ÎȘI DOREȘTE HEGEMONIA?

Înainte de a intra în prezentarea unor elemente concrete despre strategiile de politică externă a Statelor Unite, consider util să precizez un cadru despre modul în care teoriile politice analizează relațiile internaționale. Dintre aceste teorii, în special cele ale realismului politic au o abordare foarte pragmatică a raporturilor dintre state și tocmai de aceea sunt general considerate a fi cele mai obiective.

Realismul politic

Exponenții realismului politic susțin că este o iluzie să credem că relațiile dintre state sunt evaluate pe considerente morale, corecte politic sau de drept internațional. Dimpotrivă, factorul cheie care modelează relațiile internaționale este considerat a fi Puterea. Fiecare stat urmărește să obțină și să acumuleze cât mai multă putere deoarece aceasta este garanția supraviețuirii.

Ca un exemplu al tragismului la care poate conduce dorința imperioasă de asigurare a supraviețuirii unui stat,

putem lua în considerare comentariul lipsit de echivoc exprimat la sfârșitul secolului al XIX-lea de contele prusac Otto von Bismarck¹. În acea perioadă se întrezărea că Polonia, care pe atunci nu era independentă, și-ar fi putut recâștiga suveranitatea. Bismarck a făcut atunci observația că „*Refacerea regatului Poloniei în orice formă este echivalentă cu crearea unui aliat pentru orice inamic ce dorește să ne atace*”. Din acest motiv, continua el, „*Prusia ar trebui să-i zdrobească pe polonii aceștia până când, pierzându-și orice nădejde, se vor prăbuși și vor muri; am toată înțelegerea pentru situația lor, dar, dacă vrem să supraviețuim, nu avem altă alegere decât să-i ștergem de pe fața pământului*”².

Într-un mod asemănător, Iosif Stalin pune pe primul plan integritatea teritorială și autonomia ordinii politice interne a Uniunii Sovietice, chiar înaintea țelului comunist al partidului. În 1927 el accentua această idee spunând că „*Putem și trebuie să construim socialismul în Uniunea Sovietică. Dar pentru asta, mai întâi de toate, trebuie să existăm*”³.

Chiar dacă multora dintre noi ne place să credem că majoritatea liderilor națiunilor sunt animați de intenții altruiste și de dorința de colaborare pașnică, observațiile istorice și constatările lumii actuale confirmă, din păcate, punctul dur de vedere al realismului politic. Dincolo de declarațiile diplomatice

¹ Otto von Bismarck a supervizat unificarea Germaniei în 1871 și a devenit primul cancelar al statului, conform BBC History, http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/bismarck_otto_von.shtml

² conform lui Lothar Gall, *Bismarck: The White Revolutionary*, vol 1, Londra, Unwin Hyman, 1986, p. 59

³ Stalin citat de Jon Jacobson în *When the Soviet Union Entered the World Politics*, Berkeley, University of California Press, 1994, p. 271

și politicianiste, sesizăm că relațiile dintre state sunt axate mai degrabă pe un calcul rece al intereselor, bazat pe evaluări ale mijloacelor de forță, ale costurilor și ale riscurilor pe care le au potențialele interacțiuni. Puterea militară este foarte mult luată în calcul și asimilată de strategi ca *ultima ratio*⁴ adică „ultimul argument” al politicii internaționale. Mai în glumă, mai în serios, unul dintre clasicii realismului politic, strategul militar prusac din secolul al XIX-lea Carl von Clausewitz, a formulat o observație ce a rămas celebră: „*Războiul este o continuare a politicii prin alte mijloace*”⁵.

John Mearsheimer, co-director al Programului pentru Politici de Securitate Internațională din SUA – arată că vectorul esențial al politicilor unui stat ce ajunge să aibă o putere militară semnificativă este acela de a își crește și mai mult influența și chiar de a dobândi o poziție de putere dominantă față de celelalte state.

Atât John Mearsheimer cât și alți analiști – precum Robert Gilpin⁶ sau William C. Wohlforth⁷ – subliniază însă că marile puteri nu se străduiesc doar să ocupe primul loc în competiția cu celelalte mari puteri. Scopul lor fundamental este de a obține *hegemonia*, adică de a deveni *singura* mare

⁴ Expresia latină *ultima ratio* semnifică utilizarea „ultimului argument”, adică după epuizarea tuturor mijloacelor amiabile pentru susținerea unui punct de vedere, chestiunea va fi decisă prin constrângere, prin utilizarea forței; conform <https://legeaz.net/dictionar-juridic/ultima-ratio>

⁵ Carl von Clausewitz, citat de Richard K. Betts, „Should Strategic Studies Survive?”, *World Politics* 50, No. 1 (October 1997), p. 8

⁶ Robert Gilpin, *War and Change in World Politics* – Cambridge University Press, 1981, pag 29

⁷ William C. Wohlforth, *The Elusive Balance: Power and Perceptions during the Cold War*, Ithaca, Cornell University Press, 1993, pag 12-1

putere din sistem. De altfel, însuși marele filosof Immanuel Kant sublinia că în relațiile dintre state idealul la care visează oricine este acela de a fi hegemon în cadrul sistemului. În acest sens Kant scria că „*este dorința fiecărui stat ori conducător de a se ajunge la o condiție de pace eternă prin cucerirea întregii lumi, dacă aceasta ar fi cu putință*”⁸.

Mearsheimer arată că pentru ca un stat să obțină rangul de hegemon nu este suficient ca el să fie substanțial mai puternic decât celelalte mari puteri din sistem. Hegemonia presupune o putere atât de mare, încât niciun alt stat din sistem nu ar avea mijloacele militare de a porni o luptă serioasă împotriva sa. După cum arată numeroase documente și studii relevante la care mă voi referi pe parcursul acestei lucrări, exact acest gen de strategie definește în prezent politica celui mai puternic stat al lumii, SUA.

Ecuția puterii este relativ simplă, dar decodificarea ei ne ajută să înțelegem multe dintre interesele care animă arena internațională. În realismul politic puterea unui stat constă în capacitatea de a converti puterea latentă (adică resursele, ingredientele socio-economice) în putere efectivă (adică putere militară). În mod foarte transparent, cea mai mare rată de „convertibilitate” în acest sens o are în prezent SUA: caută să controleze cât mai multe resurse și piețe pe plan global și realizează investiții uriașe pentru a implementa o armată care să controleze întreaga planetă. Doctrina Bush, de exemplu, prevede explicit că puterea militară a Statelor Unite „*trebuie să*

⁸ Immanuel Kant citat de Martin Wight în *Power Politics*, Londra, Royal Institute of International Affairs, 1946, p.40

fie pregătită să lovească în orice moment, în orice colț întunecat al lumii”⁹.

Dincolo de acest gen de principii tranșante, este de remarcat că retorica folosită de politicieni în fața opiniei publice înregistrează totuși o notabilă nuanțare. Politologi importanți precum H. W. Brands¹⁰, Thomas J. Christensen¹¹ sau Melvin P. Lefler¹², reliefează că discursul public al liderilor americani tinde mai degrabă să camufleze viziunea realismului politic cu limbajul optimist al liberalismului. Astfel, în timp ce declarațiile elitelor politice americane sunt impregnate cu o doză semnificativă de altruism și moralism, în realitate, în spatele ușilor închise, elitele care elaborează politica de securitate națională vorbesc în cea mai mare parte limbajul pragmatismului politic. Acesta este limbajul dur al puterii, nu cel al principiilor moraliste. În exprimarea directă a lui John Mearsheimer: „*Pentru un observator inteligent ar trebui să fie evident faptul că Statele Unite se exprimă într-un fel și acționează într-altul*”¹³.

⁹ *President Bush Delivers Graduation Speech at West Point*, United States Military Academy, West Point, New York, June 1, 2002, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/print/20020601-3.html>

¹⁰ H.W.Brands, *The Specter of Neutralism: The United States and the Emergence of the Third World*, New York, Columbia University Press 1989

¹¹ Thomas J. Christensen, *Useful Adversaries: Grand Strategy, Domestic Mobilization and Sino-American Conflict*, Princeton University Press 1986

¹² Melvin P. Lefler, *A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration and the Cold War* – Stanford University Press 1992

¹³ John Mearsheimer, *Tragedia politicii de forță*, editura Antet, 2003, p. 23

Anarhia internațională

Una dintre cele mai importante concepții pe care se bazează teoriile politicii internaționale, și în speță și cele ale SUA, este cea a lui Thomas Hobbes, un filosof englez care a trăit în secolul al XVII-lea. În reprezentarea sa, exprimată mai ales în lucrarea *Leviathanul*, în starea naturală de libertate, indivizii pot teoretic să acționeze oricum doresc, dar sunt în același timp expuși libertății altor oameni. Problema este că dorințele și intențiile indivizilor sunt de foarte multe ori antagonice. Tocmai de aceea filosoful englez afirmă că starea naturală de libertate este marcată de o accentuată lipsă de securitate, de posibilitatea de a fi oricând atacat, sau altfel spus, de un **caracter anarhic** al relațiilor.

În descrierea lui Hobbes, memorabilă prin expresivitatea sa, condiția naturală este una de „*frică neîncetată și pericol de moarte violentă; iar viața omului, singuratică, săracă, josnică, sălbatică și scurtă*”¹⁴. Hobbes și alți teoreticieni sociali au arătat că starea anarhică este în principiu depășită, luată în cea mai mare parte sub control, în stadiul în care indivizii încep să colaboreze, să se organizeze, ceea ce face ca la nivelul comunității să apară o formă de contract social. Ulterior, ideile și principiile legate de contractul social au fost dezvoltate tot mai mult de filosofi precum Jean Jacques Rousseau sau John Locke.

¹⁴ Thomas Hobbes, *Leviathan* (1651), retipărită în 1999, The University of Oregon, p. 110, <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/748/leviathan.pdf>

Aspectul fundamental care trebuie precizat în contextul teoriilor politice este că starea anarhică se referă tocmai la absența convențiilor sociale și a instituțiilor politice care organizează societatea. Concepția hobbesiană reliefează că deoarece indivizii sunt anarhici prin natura lor, este nevoie de o autoritate centrală, care să mențină ordinea, chiar și prin forță dacă este necesar, pentru a asigura un echilibru global. Odată cu instituirea unei autorități centrale, de coordonare, indivizii vor beneficia de protecție, dar pentru aceasta ei trebuie să își cedeze o parte din libertate pentru a permite acelei entități guvernatoare să organizeze și să decidă. Noțiunea hobbesiană de „anarhie” reprezintă așadar motivația fundamentală pentru care teoriile politice și sociale au ajuns la concluzia necesității unui „Leviathan”, a unei structuri guvernatoare care să aibă puteri superioare indivizilor din cadrul comunității.

Dacă în prezent aceste teorii sunt larg acceptate și aplicate la nivelul statelor, mult mai dificilă este extrapolarea lor la nivelul comunității internaționale. Faptul că au fost create organizații care să intermedieze respectarea ordinii între statele suverane – prin intermediul unor regulamente și angajamente unanim acceptate – reprezintă doar un pas intermediar. Aceste organizații nu au o putere foarte mare de decizie și control. Cu greu pot trage la răspundere un anumit stat și cu atât mai dificil este să impună soluții. Liga Națiunilor, prima organizație internațională de securitate, nu a fost capabilă să împiedice declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial și tocmai de aceea este în prezent privită ca un eșec. Continuatoarea sa, Organizația Națiunilor Unite, a devenit – în opinia multor specialiști – mai mult un for consultativ. Singura soluție pe care o văd mulți teoreticieni și politicieni este instituirea unui Guvern

Mondial cu puteri depline asupra tuturor statelor. Dar în stadiul actual al cooperării interstatuale acest deziderat este o utopie. Interesele egoiste din partea diferitelor comunități sunt încă mult prea mari pentru ca un Guvern Mondial echilibrat și neutru să poată fi constituit.

Însă, în absența unei autorități centrale recunoscute, asumarea unilaterală de către un stat (fie el și cel mai puternic) a rolului de a impune prin forță regulile pe plan mondial, punând pe primul plan propriile avantaje, rămâne o poziție cel puțin discutabilă. Guvernul de la Washington are pretenția că asigură stabilitatea globală în numele democrației. Dar cum se împacă aceasta cu obiectivul său strategic pentru anul 2018 care vizează „asigurarea menținerii echilibrului puterii în favoarea noastră și avansarea unei ordini internaționale care să conducă cel mai mult la securitatea și prosperitatea noastră”¹⁵?

Benjamin Barber – profesor la Universitatea din Maryland și fost consilier al mai multor personalități politice proeminente din SUA – evidențiază că principiile lui Hobbes s-au aplicat la nivelul unei națiuni, a unui popor unit și supus legii. Însă, în crearea unei lumi a popoarelor suverane, logica statelor-națiune s-a materializat într-o nouă anarhie, o stare hobbesiană de natură între state. Barber afirmă că „acum statele independente alcătuiesc o nouă «condiție naturală» globală, definită prin anarhie, forță și înșelătorie”¹⁶. Dar pe acest fundal, spune Barber, noțiunea hobbesiană de putere este adeseori

¹⁵ US Department of Defense, *Summary of the 2018 National Defense Strategy of USA*, <https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>

¹⁶ Benjamin Barber, *Imperiul fricii: război, terorism și democrație*, editura Incitatus, 2005, p. 61

greșit înțeleasă de administrația SUA prin exercitarea unilaterală a forței: „Reacționând la anarhia globală, America a pendulat între a face apel la lege și a o submina, între utilizarea instituțiilor internaționale și sfidarea lor. A invocat dreptul la acțiunea unilaterală, la războiul preventiv și schimbarea de regim, subminând cadrul internațional bazat pe cooperare și drept”¹⁷.

Starea de hegemonie – care este prin definiție impusă prin forță – corespunde din multe puncte de vedere cu ceea ce constatăm practic în obiectivele urmărite de Statele Unite. Să mai observăm că hegemonia înseamnă și să faci „o nouă ordine” în sistem. Ordinea dorită de Hegemon, desigur. Se pare că administrațiile americane au înțeles de ceva vreme că accederea la un Guvern Mondial este mai greu de realizat prin consens.

Planurile Americii și geopolitica

Deși termenul de „geopolitică” a fost introdus în teoriile politice încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, studiul ca atare al disciplinei a fost considerat fundamental abia după cel de-al Doilea Război Mondial. Denumită la originile sale ca „politică geografică”, geopolitica pune la baza strategiilor și politicilor internaționale factorul geografic, spațial, văzut a avea un rol esențial.

În perioada contemporană geopolitica a devenit sinonimă cu marile strategii și este foarte strâns legată de realismul

¹⁷ Benjamin Barber, *Imperiul fricii: război, terorism și democrație*, editura Incitatus, 2005, p. 16

politic. Principiile sale au fost urmate de toți strategii importanți ai Americii, printre care Henry Kissinger, Zbigniew Brzezinski, Colin Gray sau George Friedman.

George Friedman, de exemplu, a afirmat în anul 2015 că: „Interesul geopolitic primordial al Statelor Unite de peste un secol, în primul și al Doilea Război Mondial, cât și în Războiul Rece a fost relația dintre Germania și Rusia, deoarece unite ele ar putea fi singura forță care ne poate amenința și trebuie să fim siguri că asta nu se va întâmpla”¹⁸.

În mod asemănător, Zbigniew Brzezinski scria în cartea sa „Marea tablă de șah. Supremația americană și imperativele sale geostrategice” că în pofida numeroaselor mutații politice majore ce au avut loc pe „tabla de șah” a lumii la sfârșitul mileniului al doilea, „puterea din Eurasia rămâne preocuparea centrală pentru capacitatea Americii de a își exercita supremația globală”¹⁹.

Afirmațiile lui Friedman sau Brzezinski pot părea surprinzătoare la prima vedere, dar în realitate acestea reflectă foarte exact principiile de bază ale geopoliticii. Tocmai de aceea, având în vedere relevanța deosebită a acestor principii în politicile americane, voi evidenția succint câteva dintre fundamentele geopoliticii.

În primul rând este important să înțelegem că geopolitica este o știință, o metodă de analiză, o „matematică” politică. Cel care a articulat pentru prima dată axiomele de bază ale acestei

științe a fost Halford Mackinder (1861-1947), savant și expert politic. Modelul său fundamental a stat la baza tuturor calculelor geopolitice și geostrategice ulterioare. În anul 1904 Mackinder a publicat faimosul articol *The Geographical Pivot of History*²⁰, în care observa că prin modul de dispunere al continentelor și oceanelor, se poate considera că există un fel de pivot central continental al lumii, pe care el îl denumeste *Heartland* și care corespunde cu zona Eurasiei. Mackinder constată că prin amplasările țărilor, acestea pot dezvolta preponderent două tipuri de putere militară: putere continentală și putere maritimă. Geopolitica arată că cele două tipuri de putere se află într-o competiție permanentă pentru supremație. Zona pivotului central are însă avantajul că este mult mai greu accesibilă pentru puterea maritimă. De aici derivă principiul fundamental al geopoliticii care este, după Mackinder, că cine deține controlul asupra pivotului central, deține cheia pentru obținerea hegemoniei globale. Paisprezece ani mai târziu, în 1919, Mackinder a explicat într-o lucrare mai elaborată că pentru a controla zona continentală centrală, zona cea mai sensibilă este Europa de Est. El și-a sintetizat principiile prin următoarele afirmații:

„Cine domină Europa de Est domină Heartland;
Cine domină Heartland-ul controlează lumea”²¹.

Să observăm că în istoria recentă (după anul 1900) cea mai mare putere maritimă a devenit Statele Unite (aliată cu

¹⁸ George Friedman @The Chicago Council on Global Affairs 2015, Harald Fankie, 14 iulie 2016,

<https://www.youtube.com/watch?v=fATq03kBs44>

¹⁹ Zbigniew Brzezinski, *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*, New York: Basic Books, 1997, p. 14

²⁰ Halford Mackinder, *The Geographical Pivot of History*, The Geographical Journal, vol 170, No. 4, December 2004, pp. 298-321, [https://www.iwp.se/du/docLib/20131016_MackinderThe Geographical Journal.pdf](https://www.iwp.se/du/docLib/20131016_MackinderThe%20Geographical%20Journal.pdf)

²¹ Halford Mackinder, *Democratic Ideals and Reality* (New York: W. W. Norton, 1962, [original publication 1919], p. 106, 150